

Pomník pro exilový klobouk

18. ledna 2011

Modřany, typické pražské uměle vytvořené předměstí, nejsou právě místem, kam by člověk zamířil kvůli estetickým kvalitám. To by se mohlo změnit.

Na místo, kde stálo do sedmdesátých let samostatné městečko, se za vrcholného socialismu narvalo jedno z největších pražských sídlišť. V jeho středu je jakési náměstí s pukající dlažbou, betonovými květináči a krabicovitými stavbami tzv. občanské vybavenosti. Vrcholným dílem je kolos bývalého obchodního domu, který je nyní poloprázdný. Radnice obvodu Praha 12 má v úmyslu jej během příštích dvou let rekonstruovat a přeměnit v budovu městského úřadu. S tím nepřímo souvisí projekt, který by mohl tuto spíše zapadlou část Prahy rozsvítit, ozvláštnit a dodat jí zajímavý a originální obsah. Existuje plán, jak na místě, které z jedné strany nese jméno Sofijské náměstí a z druhé je lemováno třídou Československého exilu, vybudovat Památník československého exilu.

Z Kasselu na Novu Autor a spiritus agens nápadu je Petr Vrána, muž, který sám exil zažil, byl v něm úspěšný, nicméně vrátil se do vlasti, do svých Modřan, kde vyrůstal ve vile, kterou jeho rodiče koupili v 60. letech. Ta vila, v níž žije a má své studio, je důležitá, neboť je rovněž po exulantovi, úspěšném skladateli šlágrů i serióznějších děl Jaromíru Weinbergerovi (1896–1967), který jako český Žid unikl před nacisty do Spojených států, odkud se už po válce nevrátil. Odchod Petra Vrány do exilu už tak dramatický nebyl, ale čtyřicetiletého mladého muže to tu zkraje osmdesátých let upřímně štvalo. V západoněmeckém Kasselu byl pak přijat na výtvarnou akademii, vystudoval tam „volné umění“, vynalezl několik inovativních postupů ve videoartu, který se tehdy jevil jako velmi progresivní obor umění. To mu pak přineslo místo uměleckého manažera v Hessischer Rundfunk (Hesenská televize) a v roce 1993 ho přivedlo též před Vladimíra Železného, který zrovna rozjížděl televizi Nova. Takže kdo si pamatuje na ty skleněné barevné kuličky, jimiž byly uváděny první pořady na tehdy ještě zajímavě se rozjíždějící televizi, tento převratný „vizuál“ byl dílem Petra Vrány.

Exil není emigrace Petr Vrána nemá důvod si na roky v zahraničí stěžovat. Poznal svět, hodně se naučil, má své zkušenosti. Ale i jeho exil, stejně jako tisíců jiných, byl příznakem nesvobody. Zatímco emigrace je normální, exil je příznakem, že je něco špatně, že v zemi vládnou poměry, které mnoha lidem znemožňují v ní zůstat. Kvůli svému původu, přesvědčení, víře. A kvůli touze po svobodě. Do exilu se většinou odcházelo nedobrovolně a řada lidí, kteří se v něm ocitli, by zůstala jistě spíše ve vlasti, ke které měli citový vztah. To se právě ukázalo – v exilu. Emigrant se rychle vlasti odcizil, exulant jí zůstal věrný a nesl si ji s sebou. Na hlavě klobouk, o němž Jiří Voskovec řekl, že tam, kde je odložen, je vlast, a na těle pláště, po němž stékal déšť, ať byl člověk na Broadwayi, v Mnichově, v Paříži nebo na Piccadilly.

Z tohoto určení exilu vychází i Vránův projekt pro Modřany. Jeho základem má být projekční stěna z umělého pískovce o rozměrech patnáct krát sedm metrů. Toto „plátno“ bude na svém líci vybaveno reliéfem „Voskovcova“ klobouku, pod kterým bude prázdné místo na obličej, do nějž budou z projektorů promítány tváře stovek, ba tisíců československých exulantů z let 1938 až 1989. Tato tvář s kloboukem – i ženy budou mít klobouk – bude oděna v plášť, který bude tvořit věčně stékající voda, jež dodá vyprahlému modřanskému údolí svěžest a tvářím melancholii, jež je s exilem spjatá. Zvláště v noci, kdy by měl být památník nasvícen „ježkovskou modří“, bude lyrický efekt zaručen. Z druhé strany „projekčního plátna“ by pak mohly být promítány filmy a dokumenty spojené s tématem: za půlstoletí nesvobody jich vzniklo obrovské množství, že jeden památník pomalu stačit nebude. Celý oživený prostor by pak sloužil jako místo pro koncerty, setkávání, zevlování a podobné důležité a příjemné věci, které místo činí obyvatelným.

Od plánu k realizaci je však samozřejmě ještě daleko. Radnice Prahy 12 je prý nápadem nadšena, avšak její možnosti jsou skromné a byla by nejraději, kdyby financování šlo zcela mimo ni.

Petr Vrána spoléhá proto především na soukromé sponzory, mezi nimi se má objevit Google, který by si jednak mohl zlepšit reputaci a za druhé je mu použitá technologie blízká. Celkové náklady by se měly pohybovat kolem devíti milionů, což je částka, která je jen zlomkem dluhu, jaký tahle země k exilu má.

Petr Vrána (nar. 1956)

V roce 1974 odmaturoval na stavební průmyslovce v Praze. Po pozdějším nepřijetí na AVU odešel do SRN, kde v Kasselu vystudoval obor Freie Kunst. V roce 1986 vyvinul vlastní animační techniku VIDOX, založil umělecké studio 2B Kassler. V roce 1993 vytvořil design pro televizi Nova. Věnuje se animaci, videoartu a digitálním technologiím. Spolupracuje s Woodym Vašulkou, světově respektovaným tvůrcem videoartu.

JIŘÍ PEŇÁS